

THƯ VIỆN
TỈNH SƠN LA

ĐC.89
T455T

DC 5 8 9 1

VIỆN KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM
VIỆN NGHIÊN CỨU VĂN HÓA

TỔNG TẬP
VĂN HỌC DÂN GIAN
CÁC DÂN TỘC THIỂU SỐ
VIỆT NAM

TẬP 21

TRUYỆN THƠ

NHÀ XUẤT BẢN KHOA HỌC XÃ HỘI

**BỘ TỔNG TẬP VĂN HỌC DÂN GIAN CÁC DÂN TỘC
THiểu SỐ VIỆT NAM** do Viện Nghiên cứu văn hoá
phối hợp với Nhà xuất bản Khoa học xã hội tổ chức
biên soạn và xuất bản trong bốn năm 2007 - 2010,
gồm 23 tập:

Tập 1: Tục ngữ

Tập 2: Tục ngữ. Câu đố

Tập 3: Thần thoại

Tập 4 - 11: Sử thi

Tập 12 - 13: Luật tục

Tập 14 - 15: Truyện cổ tích

Tập 16: Truyện cổ tích. Truyền thuyết

Tập 17 - 19: Dân ca

Tập 20: Truyện cười. Truyện ngụ ngôn

Tập 21 - 22: Truyện thơ

Tập 23: Nhận định và tra cứu

TẬP 21
TRUYỆN THƠ

Chủ biên

NGUYỄN XUÂN KÍNH

Biên soạn

NGUYỄN XUÂN KÍNH

VŨ QUANG DŨNG

Với sự cộng tác của

NGUYỄN VĂN HÒA

HÀ MAI HƯƠNG

LƯ THỊ THANH LÊ

MỤC LỤC

Bảng chữ tắt	11
<i>Phần thứ nhất: Dẫn luận</i>	13
<i>Phần thứ hai: Truyện thơ các dân tộc thiểu số</i>	83
Phàm lệ biên soạn	85
A - Truyện thơ Ba Na	87
1. <i>Joh duch Bum (Truyện nàng Bum)</i>	89
2. <i>Joh Dăm Sodang (Truyện chàng Sodang)</i>	126
B - Truyện thơ Chăm	250
1. <i>Akayet Um Murup (Truyện Um Murup)</i>	251
2. <i>Ariya Cam - Bini (Truyện Cam - Bini)</i>	301
C - Truyện thơ Giáy	354
<i>Pịt Chai - Phù Sĩ</i>	356
D - Truyện thơ H'mông	544
1. <i>Lus txax uô nhangz (Tiếng hát làm dâu)</i>	547
2. <i>Gâux Hli thiêz Nux Nziêl (Gầu Li - Nụ Dia)</i>	592
Đ - Truyện thơ Mường	610
1. <i>Nàng Nga - đạo Hai Mối (Nàng Nga - chàng Hai Mối)</i>	613
2. <i>Vân va phu Cối (Vườn hoa núi Cối)</i>	763

BẢNG CHỮ TẮT

bdd	:	bài đã dẫn
GS.	:	Giáo sư
Nxb.	:	Nhà xuất bản
PGS.	:	Phó giáo sư
sdd	:	sách đã dẫn
tlđd	:	tài liệu đã dẫn
TS.	:	Tiến sĩ
TSKH.	:	Tiến sĩ khoa học
tr.	:	trang
xb	:	xuất bản

PHẦN THỨ NHẤT

DẪN LUẬN

I. Quá trình sưu tầm, công bố truyện thơ các dân tộc thiểu số

Truyện thơ các dân tộc thiểu số là một thể loại văn học dân gian thuộc loại hình tự sự, bao gồm những tác phẩm có hình thức văn vần, được kể, được hát, được ngâm, đọc (kể cả trước và sau khi đã được ghi chép) và thường có nội dung thể hiện thân phận con người và cuộc sống lứa đôi.⁽¹⁾

1. Điểm lại việc sưu tầm, công bố truyện thơ các dân tộc thiểu số theo từng thập niên

Lịch sử công bố truyện thơ dân gian các dân tộc thiểu số ở Việt Nam được bắt đầu vào nửa cuối những năm 50 của thế kỉ XX. Tác phẩm nào có vinh dự được công bố đầu tiên? Đó là truyện thơ Thái *Xống chụ xon xao* (Tiễn dặn người yêu). Năm 1957, bản dịch truyện thơ này do Điêu Chính Ngâu thực hiện được xuất bản ở Hà Nội.⁽²⁾ Năm sau, cũng tác phẩm này, được Sở Văn hoá Khu tự trị Thái Mèo xuất bản, do Điêu Chính Ngâu, Hà Hèm, Cầm Biều khảo đính. Theo lời của nhà văn Mạc Phi, bản tiếng Việt do Sở Văn hoá Khu tự trị Thái Mèo xuất bản dài hơn bản do Nhà xuất bản Hội Nhà văn công bố là 30 câu.⁽³⁾ Cả hai lần công bố đều là bản dịch tiếng Việt. Như thế, lần đầu tiên truyện thơ của dân tộc Thái được đến với bạn đọc cả nước.

(1) Chúng tôi sẽ trở lại quan niệm này ở phần III của bài *Dẫn luận*.

(2) Điêu Chính Ngâu (1957), *Sống chụ son sao (Tiễn dặn người yêu)*, Nxb. Hội Nhà văn, Hà Nội. Ở đây chúng tôi ghi tên sách và phụ đề tiếng Việt đúng như ở bìa và tr.3. Có những cách phiên âm khác nhau của nhiều tác giả. Các nhà Thái học Tòng Kim Ân và Nguyễn Văn Hoà phiên âm là *Xống chụ xon xao*. Chúng tôi theo cách phiên âm này.

(3) Mạc Phi dịch và giới thiệu (1961), *Tiễn dặn người yêu (Xống chụ son sao)*, Nhà xuất bản Văn hoá, Hà Nội, tr.3. Ở đây chúng tôi ghi tên sách và phụ đề đúng như ở bìa và tr.3.

Cũng theo lời nhà văn Mạc Phi, tác phẩm này chưa hề được nói đến trên sách báo thời Pháp thuộc.

Năm 1960, Hà Hem, Lò Văn Cây, Mạc Phi khảo đính, biên soạn một bản *Xống chụ son sao* (tiếng Thái), gọi tắt là bản 1960. Bản này có dung lượng dài hơn các bản tiếng Việt đã công bố năm 1957 (tại Hà Nội), 1958 (tại Tây Bắc); diễn biến của cốt truyện và của tâm trạng nhân vật có sự nhất quán rõ rệt, tất cả những chỗ lầm lẫn đã phát hiện đều được so sánh, sửa lại. Năm 1961, Nhà xuất bản Văn hoá (thuộc Viện Văn học, Hà Nội) công bố bản dịch tiếng Việt dựa trên bản tiếng Thái năm 1960. Trong bản dịch này, nhà văn Mạc Phi đã thực hiện công việc khảo dị, chú thích hết sức kĩ lưỡng và cẩn thận. Còn nguyên bản tiếng Thái *Xống chụ xon xao* được Sở Văn hoá Khu tự trị Thái Mèo xuất bản năm 1962 (không in phần dịch tiếng Việt).

Năm 1961, Ty Văn hoá Cao Bằng xuất bản *Nam Kim - Thị Đan* (truyện thơ Tày) do Vũ Khoanh sưu tầm, Hoàng Hưng hiệu đính.⁽¹⁾

Năm 1962, Nhà xuất bản Văn hoá công bố tập *Văn học thiểu số* trong bộ *Hợp tuyển thơ văn Việt Nam*. Tập này do Nông Quốc Chấn, Nông Minh Châu, Mạc Phi, Hoàng Thao, Hà Văn Thư biên soạn. Tập này có mục “Truyện thơ”, với bản dịch tiếng Việt các tác phẩm sau: *Nam Kim - Thị Đan* (dân tộc Tày, do Nông Minh Châu trích dịch và chú thích), *Út Lót - Vi Điều* (dân tộc Mường, do Đinh Sơn sưu tầm và trích dịch), *Hùy Nga - Hai Mối* (dân tộc Mường, trích dịch, tài liệu của Ty Văn hoá Hoà Bình), *Xống chụ xon xao* (*Tiền dặn người yêu*, dân tộc Thái, trích bản dịch tiếng Việt của Mạc Phi đã được Nhà xuất bản Văn hoá công bố năm 1961), *Khun Lú - nàng Ủa* (*Chàng Lú - nàng Ủa*, dân tộc Thái, trích bản dịch của Mạc Phi).

(1) Chúng tôi chưa được đọc sách này. Hiện nay ở Thư viện Quốc gia không có. Chúng tôi có được thông tin về sách này qua: Phan Đăng Nhật (1981), *Văn học các dân tộc thiểu số Việt Nam*, NXB. Văn hoá, Hà Nội, tr. 247.

**TỔNG TẬP VĂN HỌC DÂN GIAN
CÁC DÂN TỘC THIỂU SỐ VIỆT NAM**

**TẬP 21
TRUYỆN THƠ**

*** * * ***

Chịu trách nhiệm xuất bản

TS. VI QUANG THỌ

Biên tập

HOÀNG MAI

Kỹ thuật vi tính

VŨ QUANG DŨNG

Trình bày bìa

NGÔ XUÂN KHÔI

Sửa bản in

CAO HẢI, MAI HƯƠNG, THANH LÊ

In 500 bản, khổ 16 x 24 cm, tại Công ty Cổ phần In và

Thương mại Đông Bắc

Số đăng ký kế hoạch xuất bản: 262-2008/CXB/29-16/KHXH

Số Quyết định xuất bản: 93/QĐ - NXB KHXH ngày 22/10/2008

In xong và nộp lưu chiểu tháng 11/ 2008.